

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВЕТИ КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”

РЕЦЕНЗИЯ

от

проф. д-р Галина Николова Шамонина

Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“

за

дисертационния труд на

Росица Боянова Хаджигеоргиева

на тема

„Изучаване на руски език с помощта на автентични текстове: теория и практика“,

представен за придобиване на образователната и научна степен „доктор“

по професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по...

(Методика на обучението по руски език)

Основание за представянето на рецензията:

Участие в състава на Научното жури за защита на дисертационен труд, съгласно

Заповед № РД 38-55/22.01.2019 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“.

София

2019 г.

Росица Боянова Хаджигеоргиева завършва специалност „Руска филология“ (магистърска степен, професионална квалификация: *преподавател по руски език и литература*) във Воронежския държавен университет (Русия) през 1985 г. От 1991 г. до 2007 г. работи като учител по руски език в системата на средното образование. Два летни семестъра (2010 г. и 2017 г.) е преподавател по български език като чужд в Московския държавен лингвистичен университет „Морис Торез“. От 2009 г. до 2013 г. е хоноруван преподавател по руски език в НБУ, а от 2013 г. досега е хоноруван преподавател по руски език в Академията на МВР. Занимава се и с учебно-методическа дейност: написала е в съавторство 3 учебника по руски език – (с А. Яшкина и А. Андреева) *„Лестница: Упражнения по руски език. За ученици“* Ч. 1–2 (София: Везни-4, 2006. 106 с.); (с А. Яшкина и М. Христова) *„Русский язык для 9-ого класса“* (София: Лодос, 2000. 156 с.); (с А. Липовска и Н. Делева) *„Примерни тестове за общообразователен изпит по руски език“* (София: НБУ, 2003. 59 с.). През 2014 г. е зачислена като редовен докторант към катедра „Методика на преподаване на руски език като чужд“ с научен ръководител доц. д-р Антония Радкова.

1. Кратка характеристика на представения дисертационен труд.

Дисертационният труд е на тема *„Изучаване на руски език с помощта на автентични текстове: теория и практика“*.

Той е представен в обем от 150 страници, структуриран в увод, три глави, заключение, приноси моменти в дисертационния труд и библиография. Представени са Списък на публикациите и Декларация за оригиналност и достоверност. Дисертацията включва 11 фигури, разработени от автора.

Списъкът с използваната литература съдържа 113 заглавия, от които 96 броя научни публикации /61 на руски, 16 на български и 19 на английски език/, 5 речника, 2 учебни пособия и 10 интернет-източници. 41 от източниците са публикувани през последните десет години.

В **Увода** е изложена общата концепция на дисертационния труд. Посочени са актуалността на проблематиката; обектът и предметът на изследването; неговите цели и задачи; методите на изследване и хипотезата; изследователските принципи.

Дисертационният труд разглежда комплексно прилагането на автентичен текст в преподаването на руски език като чужд. Считам темата за актуална и значима, тъй като през последните години сме свидетели на «експлозия» на автентичността. В книгата си «Организиране на автентичността в езикови учебни материали» Ф. Мишан я определя като резултат от симбиоза на две движения – едно социологическо и едно педагогическо. Първото е революцията в информационните и комуникационните технологии, открила достъп до автентични текстове от всякакъв вид, а второто е характерно за по-късния етап в приложението на комуникативния метод: преминаването към самостоятелност в ученето, *«прехвърлянето на отговорността за учене, както и пътищата до информация и знания от учителя към обучаващия се»* [Mishan 2005: 11]. Всичко това предопределя значимостта на изследването.

По мое мнение предложеното дисертационно изследване е **актуален** академичен труд с интригуващ научен и с провокиращ за експериментиране приложен профил.

За **обект на изследването** се предлага използването на автентичния текст като особен вид текст за обучение в образователния процес и важна съставна част от съвременния учебен дискурс в обучението по руски език за начинаещи.

Предметът на изследването се свързва с методическата функционалност на автентичния текст в обучението по руски език за възрастни в различни форми на обучение и ефективността му за изграждането и развиването на рецептивни и продуктивни умения в обучението по руски език на началните нива на обучение (A1-A2 съгласно Общата европейска референтна езикова рамка).

Целта и задачите са адекватно формулирани и са свързани с темата на дисертацията. Авторът цели да докаже ефективността на автентичния текст при изучаване на руски език на началните нива на обучение чрез теоретичен анализ и описание на работещи методически алгоритми от практиката, базирани на собствен преподавателски опит, обзор на съвременен учебник по руски език, резултати от

проведено обучение по метода *case study* и анализ на проучване сред преподаватели по руски език. Произтичащите от тази цел изследователски задачи са представени изчерпателно като 7 последователни и логически обусловени стъпки. Сред тях бих искала да открия две: проследяване на еволюцията и основните класификации на понятието автентичен текст в методически аспект и определяне на съотношението между понятията *учебен текст* и *автентичен текст*, описание и оценка на методическия им и образователен потенциал.

Хипотезата на изследването е ясно формулирана като допускане, че актуалните методически подходи към автентичния текст, които се предлагат за разглеждане в настоящото изследване, разкриват области и компетентности, които най-добре взаимодействат с автентичния текст и позволяват той да се прояви като *възможен, необходим и незаменим* изходен материал в определени сегменти на чуждоезиковото обучение с цел повишаване на качеството му.

В **Първа глава „Автентичност и текст“** авторът изследва възникването, развитието и съвременните аспекти на понятието *автентичност* в антропологичен, философски и психологичен аспект. Прави впечатление, че Р. Хаджидимитрова отлично познава терминологията и научните концепции, свързани с анализа на изследваната от нея тема. Убедително е представена теоретичната рамка на изследването: направен е обзор на актуалното състояние, съвременните концепции и класификации по темата от различни автори. По някои от противоположните схващания авторът аргументирано формулира своята гледна точка.

Втората глава „Автентичен текст, учебен текст, адаптиран текст“ представя изследване на посочените три вида текст в чуждоезиковото обучение, чиито резултати намирам за ценни и полезни. Без да се спирам подробно на предложения анализ на всеки вид, ще отбележа, че Р. Хаджигеоргиева е успяла да проучи и обобщи спецификите им като дидактичен ресурс. Докторантката последователно обосновава виждането си, как автентичният текст може да заеме подходящо място в обучението, така че да бъдат оползотворени неговите най-добри характеристики с цел реална езикова комуникация.

В Трета глава „Автентичният текст в обучението по руски език като втори чужд за формиране на умения за комуникация на нива А1-А2“ са представени типология на автентичните текстове за начинаещи и анализ на обучението по руски език с използване на автентичен и учебен текст. По мое мнение от особен интерес е представената в тази част от дисертацията методическа функционалност на автентичния текст като *възможно средство* за формиране на езикови знания и умения, като *необходимо средство* за формиране на социолингвистична компетентност чрез работа с прагматически текстове, като *необходимо средство* за формиране и развиване на евристични умения и като *незаменимо средство* за формиране на межкултурна компетентност и нагласи за толерантно и емпатично общуване. Ще отбележа, че Р. Хаджигеоргиева е успяла убедително да открие посочените характеристики. Присъединявам се към мнението на автора, че факторът *мотивираност*, например, много често се игнорира, но той е от основно значение за постигането на каквито и да е цели в различните сфери на живота, а що се отнася до чуждоезиковото обучение – стимулирането и мотивирането на участниците е дори от решаващо значение за успешното протичане на обучението. Новата образователна парадигма определя обучаемите не само като приемащи знания, а като интензивно преработващи и интерпретиращи постъпващата отвън информация и притежаващи метакогнитивни умения, индивидуален контрол и саморегулиране. Р. Хаджигеоргиева демонстрира изследователските си умения, разкривайки редица предимства на автентичния текст в процеса на обучението. Докторантката аргументирано защитава тезата, че автентичният текст е универсален текст от методическа гледна точка.

В същата глава е представено проведеното експериментално обучение с курсанти от МВР. Намирам за плодотворни проведения анализ на съвременен учебник по руски език и проучването на съществуващия педагогически опит чрез допитване до преподаватели. Правейки равносметка на представените в тази глава варианти на апробиране на авторските тези, ще отбележа, че практическата част на настоящето изследване убедително ги илюстрира и доказва.

В **Заключението** докторантката прави равносметка на постигнатото в дисертационния труд и представя основните изводи от разработката.

Библиографската справка доказва, че докторантката е проучила и цитирала коректно достатъчно литературни източници, голяма част от които от последните десет години, което означава, че тя познава съвременното състояние на изследвания от нея проблем.

2. Оценка на резултатите и приносите на кандидата

Цялостното ми запознаване с дисертацията и автореферата на Р. Хаджигеоргиева са основание да се направи общия извод, че в представения за защита дисертационен труд се съдържат научно-приложни резултати, които представляват принос в чуждоезиковата методика. Посочените от докторантката приноси отразяват действително постигнати резултати в дисертационния труд, които приемам.

3. Оценка на публикациите по дисертацията

Р. Хаджигеоргиева е автор на 3 публикации по темата на дисертационния труд, в които се анализират различни аспекти на изследваната тема. Няма разлика между подходите и анализа, които се правят в дисертацията и представените научни статии. Те отразяват съществени части от дисертационния труд.

4. Оценка за автореферата

Авторефератът изцяло съответства в структурно и съдържателно отношение на дисертационния труд. Спазени са всички изисквания за неговото оформление. Представени са основните теоретични положения и конкретните резултати от проведеното дисертационно изследване, включени са показателни илюстративни примери. Приемам посочените в автореферата приноси на дисертационния труд.

5. Критични бележки и препоръки.

Имам няколко критични бележки и конкретни препоръки с цел надграждане на постигнатото досега.

- Считаю, че докторантката трябва по-смело да полемизира с учените, които цитира, като по този начин по-ясно ще се открият собствените авторски тези.

Добра практика е, например, да се правят изводи към всяка глава, в които ясно проличава авторското отношение към изследвания проблем и индивидуалния изследователски подход.

- Има известна несъразмерност на главите в дисертацията. Третата глава е най-обемна /77 стр./. Това би могло да бъде избегнато чрез оформяне на приложения за апробирането на резултатите.
- В оформянето на дисертационния труд има определен брой редакционни проблеми, които не намаляват научната стойност на труда.
- Желателно е при обзорите на бъдещи изследвания да бъдат включени повече източници, публикувани в реферирани издания и издания с импакт-фактор.
- Препоръчвам на докторантката да увеличи публикационната си дейност в страната и в чужбина, което ще даде възможност за цитиране на нейните изследвания, постановки, изводи и предложения.

Направените бележки и препоръки не накърняват достойнствата на изследването и не променят положителната ми оценка за постигнатите резултати.

Заклучение

Квалификацията на Росица Хаджигеоргиева и досегашната ѝ работа ми позволяват да направя извода, че е разработена качествена и полезна за теорията и практиката дисертация. Тя представлява самостоятелно, задълбочено научно изследване, което разработва актуална за съвременната методика на чуждоезиковото обучение тема, обхваща богат езиков материал и има безспорен приносен характер.

Смятам, че представеният дисертационен труд е във вида и обема, изискван от чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България/ППЗРАСРБ/ и чл.64, ал.2 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски”.

Дисертационният труд отразява резултатите от изследванията на докторанта, съгласно чл.25, т.2 от ППЗРАСРБ и показва, че Росица Хаджигеоргиева притежава задълбочени теоретични знания в съответната научна област и способности за самостоятелни научни изследвания в съответствие с чл. 27, ал.1 от ППЗРАСРБ.

В качеството си на член на Научното жури давам своя положителен вот „ЗА“ и предлагам на почитаемото жури да гласува за присъждането на Росица Боянова Хаджигеоргиева на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по руски език).

проф. д-р Галина Шамонина

15.03.2019 г.